

25.09.2025

Języki, reprezentacje i przekłady. Spotkanie z dr Katarzyną Ojrzyńską. [NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE #3]

Kulturowe studia o niepełnosprawności to temat naszej kolejnej rozmowy w serii *Niepełnosprawność i zaangażowanie*. Naszą gością jest dr Katarzyna Ojrzyńska, badaczka i tłumaczka, która rozwija ten nurt w Polsce, analizując rodzime teksty kultury i wprowadzając do obiegu kluczowe prace angloamerykańskich autorek i autorów.

Rozmawiamy o tym, czym charakteryzują się kulturowe studia o niepełnosprawności i jak wyglądają badania prowadzone w tym obszarze. Zastanawiamy się także, co z dorobku międzynarodowej teorii – na przykład z prac Rosemarie Garland-Thomson – może być szczególnie inspirujące dla analizy polskiej literatury, a jakie podejścia warto poddawać krytycznej refleksji.

W naszej dyskusji pojawia się wątek języka i terminów dotyczących niepełnosprawności i niesprawności, tworzonych w Polsce, które mogłyby znaleźć szersze zastosowanie. Rozmawiamy także o nowych trendach w literaturze po 2012 roku, o przecięciu studiów o niepełnosprawności z ekokrytyką oraz o potrzebie odzyskiwania pamięci o ofiarach Akcji T4 i znaczeniu tego procesu, a także dyskursów eugenicznych dla współczesnych narracji o niepełnosprawności.

Dr Katarzyna Ojrzyńska jest anglistką, adiunktą w Zakładzie Angielskiego Dramatu, Teatru i Filmu w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Łódzkiego. Od kilku lat zajmuje się przede wszystkim kulturowymi studiami nad niepełnosprawnością. W 2020 roku, nakładem wydawnictwa Brill, ukazał się tom *Disability and Dissensus: Strategies of Disability Representation and Inclusion in Contemporary Culture*, który współredagowała z dr Maciejem Wieczorkiem. Niebawem ukaże się także książka zatytułowana *Teatr i niepełnosprawność. Antologia tekstów scenicznych i performatywnych*, którą opracowała wraz z Justyną Lipko-Konieczną. Wraz z dr Moniką Kwaśniewską współredagowała serię „Kalekowanie sztuk performatywnych”, publikowaną w latach 2024–2025 w polskim czasopiśmie *Didaskalia*. Oprócz pisania tekstów akademickich w języku polskim i angielskim tłumaczyła także książki prof. Rosemarie Garland-Thomson, Tobina Siebersa i Eli Clare’a, wydane przez Fundację Teatr 21, z którą regularnie współpracuje. Obecnie przekłada na język polski monografię prof. Alison Kafer *Feminist, Queer, Crip* oraz, wraz z dr Kateriną Kolarovą, pracuje nad tomem specjalnym czasopisma *Text*

Matter zatytułowanym „Crip and Queer Intimacies”.

Rozmowę przeprowadziła **dr Magda(lena) Szarota**, aktywistka i badaczka, ekspertka w projekcie „Polonistyka zaangażowana”.

* * *

Prowadząca: Magdalena Szarota

Realizacja techniczna: Mariola Wilczak

Współpraca: Klaudia Muca-Małek, Ewa Pakalska

Seria podcastu „Spotkania Biuletynu”, zatytułowana „Polonistyka zaangażowana”, realizowana jest

w ramach projektu „Polonistyka wobec wyzwań współczesnego świata”. Dofinansowano ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa II” (numer projektu: NdS-II/SP/0264/2024/01).

Strona projektu: <https://biuletynpolonistyczny.pl/pl/projects/polonistyka-wobec-wyzwan-wspolczesnego-swiata,1851/details>

Intro i outro

Muzyka: Piotr Lakwaj, czyta: Aldona Brycka-Jaskierska

Producent: Torba reportera i podcastera

Identyfikacja wizualna i projekt okładki: Klaudia Węgrzyn

* * *

Zachęcamy do zadawania pytań i dzielenia się przemyśleniami na temat naszego podcastu: biuletyn.polonistyczny@ibl.waw.pl

Lista publikacji wspomnianych lub w inny sposób wykorzystanych w rozmowie:

- Berger, J., 1972. *Ways of Seeing*. London.
- Błażejowska, K., 2023. *Bezdušní. Zapomniana zagłada chorych*. Wołowiec.
- Chudobińska-Zdunik, K., 2024. *Ból. Dyplom*. W: J. Lipko-Konieczna, K. Ojrzyńska (red.), *Teatr i niepełnosprawność. Antologia tekstów scenicznych i performatywnych*. Warszawa. [Planowana premiera książki: wrzesień 2025].
- Danielewicz, D., 2020. *Droga Jana*. Kraków.
- Dziewit-Meller, A., 2016. *Góra Tajget*. Warszawa.
- Foucault, M., 1993. *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*. Przeł. T. Komendant. Warszawa.

- Foucault, M., 2000. *Historia narodzin kliniki*. Przeł. P. Pieniążek. Warszawa.
- Garland-Thomson, R., 2020a. *Gapienie się, czyli o tym jak patrzymy i jak pokazujemy siebie innym*. Przeł. K. Ojrzyńska. Warszawa.
- Garland-Thomson, R., 2020b. *Niezwykłe ciała: przedstawienia niepełnosprawności fizycznej w amerykańskiej kulturze i literaturze*. Przeł. N. Pamuła. Warszawa.
- Kotas, D., 2020. *Pustostany*. Warszawa.
- Kotas, D., 2022. *Cukry*. Warszawa.
- Kotas, D., 2023. *Czerwony młoteczek*. Warszawa.
- Kowalczyk, M. i Skotarek, A., 2024. *Ciało w Ciało z Marylin*. W: J. Lipko-Konieczna, K. Ojrzyńska (red.), *Teatr i niepełnosprawność. Antologia tekstów scenicznych i performatywnych*. Warszawa. [Planowana premiera książki: wrzesień 2025].
- Lipko-Konieczna, J. i Ojrzyńska, K. (red.), 2024. *Teatr i niepełnosprawność. Antologia tekstów scenicznych i performatywnych*. Warszawa. [Planowana premiera książki: wrzesień 2025].
- Moskal, M., 2021. *Emil i my: monolog wielodzietnej matki*. Kraków.
- Murek, W., 2019. *Fainweiblein. Dramaty*. Wołowiec.
- Ojrzyńska, K., 2020. 'Finding the Galaxy of Disability: Maria Reimann's Life Writing', *Prace Polonistyczne*, 75, s. 211-228.
- Ojrzyńska, K., 2025 (w druku). 'Remembering the Psychiatric Patients Exterminated in Poland during World War II. The Limitations of the Polish Martyrological Narrative', *History and Memory*, 38.
- Reimann, M., 2019. *Nie przywitam się z Państwem na ulicy. Szkic o doświadczaniu niepełnosprawności*. Wołowiec. *Representation*, 2015. W: R. Adams, B. Reiss i D. Serlin (red.), *Keywords for Disability Studies*. New York.
- Siebers, T., 2023. *Estetyka niepełnosprawności*. Przeł. K. Ojrzyńska. Warszawa.
- Skotarek, A. i Lipko-Konieczna, J., 2024. *Nie jestem rośliną. Strumień świadomości*. W: J. Lipko-Konieczna, K. Ojrzyńska (red.), *Teatr i niepełnosprawność. Antologia tekstów scenicznych i performatywnych*. Warszawa. [Planowana premiera książki: wrzesień 2025].
- Snyder, S.L. i Mitchell, D.T., 2000. *Narrative Prosthesis: Disability and the Dependencies of Discourse*. Ann Arbor.
- Taylor, S., 2021. *Bydlęce brzemię. Wyzwolenie osób z niepełnosprawnością i zwierząt*. Przeł. K. Makaruk. Warszawa.
- Wiktor, K., 2014. *Wołgą przez Afazję*. Kraków.

Pozostałe teksty kultury:

- Chorea, 2014. *Vidomi*. Reż. J.A. Biedrzycki, M. Paszkiewicz. [online] Dostępne na: <https://chorea.com.pl/pl/spektakle/archiwalne/vidomi> [Dostęp 22 września 2025].
- *Disposable Humanity*, 2025. Reż. C. Mitchell. CSM Productions. [online] Dostępne na: <https://www.disposablehumanity.com> [Dostęp 22 września 2025].

- Snyder, S.L. i Mitchell, D.T., 2001. *A World without Bodies. The Disability Roots of Third Reich Eugenics*. Brace Yourself Productions. [online] Dostępne na: <https://www.youtube.com/watch?v=vry33t9BWL8> [Dostęp 22 września 2025].
- Teatr 21, 2015. *Tisza Be-Aw*. Koncepcja: J. Drzewiecki, A. Skwarczyńska, J. Sobczyk. Muzeum Polin. Recenzja: P. Morawski. [online] Dostępne na: <https://www.dwutygodnik.com/arttykul/6042-bedzie-smierdzial-zgnilym-jajem.html> [Dostęp 22 września 2025].

Do pobrania:

- 11_captions_pol.txt
- 11_captions_pol.sbv
- 11_captions_eng.txt
- 11_captions_eng.srt

Linki:

- <https://www.spreaker.com/episode/jezyki-reprezentacje-i-przeklady-spotkanie-z-dr-katarzyna-ojrzyńska-niepełnosprawność-i-zaangażowanie-3--67864999>
- <https://open.spotify.com/episode/5eW8EoTw0fILtJhDxm23d>
- <https://youtu.be/YWPsSplrdF0?si=eHfEcyN04NxTRv-0>

Słowa kluczowe: kulturowe studia o niepełnosprawności, Nauka dla Społeczeństwa, Niepełnosprawność i zaangażowanie, studia o niepełnosprawności, niepełnosprawność, Polonistyka zaangażowana

Rozmówca: Magdalena Szarota

Rozmówca: Katarzyna Maria Ojrzyńska